

Kalina krasnaja

Punainen heisipuu / Det röda ulvbärstrådet

Neuvostoliitto 1974. **Tuotantoyhtiö:** Mosfilm. **Tuottaja:** G. Krylov. **Ohjaus ja käsikirjoitus:** Vasili Shukshin – pienoisromaanistaan (suom. Ulla-Liisa Heino 1979). **Kuvaus:** Anatoli Zabolotski – Sovcolor. **Lavastus:** Ippolit Novoderzin. **Puvut:** A. Dokutshajeva. **Naamiointi:** I. Baikova. **Musiikki:** Pavel Tshokalov. **Leikkaus:** J. Mihailova. **Äänitys:** V. Beljarov. **Pääosissa:** Vasili Shukshin (Jegor Prokudin), Lidia Fedosejeva (Ljuba Baikalova), Ivan Ryzhov (Ljuban isä), Maria Skvortsova

(Ljuban äiti), Aleksei Vanin (Pjotr, Ljuban veli), G. Burkov (Guboshljop), T. Gavrilova (Lucienne), Zhanna Prohorenko (kuulustelija). **Helsingin ensiesitys:** 7.11.1975 Capitol – maahantuojat: Kosmos-Filmi – tv-lähetys: 23.7.1984 MTV1 – VET 83948 – K16 – suom. / ruots. tekstit: Ulla-Liisa Heino / Jutta Leffkowitzsch – 2954 m / 107 min
Elokuvan valmistumisvuosi on 1973, ensi-iltavuosi 1974. *Punainen heisipuu* on Shukshinin ainoa värielokuva.

Neuvostoyleisö oppi tuntemaan Vasili Shukshinin (1929-74) ensin kirjailijana ja näyttelijänä, vasta sitten elokuvantekijänä. ”Ennen muuta olen kirjailija”, Shukshin sanoi itsestään, ja kuukautta ennen kuolemaansa hän tunnusti näyttelijä Jevgeni Lebedeville: ”Tiedätkö, minun tekisi mieli jättää kaikki ja ruveta kirjoittamaan, vain kirjoittamaan.” Mutta jo varhain hän oli osoittautunut ainutkertaiseksi myös näyttelijänä. Aleksei Arbusov saattoi kirjoittaa hänen osasuorituksestaan elokuvassa *Järvellä*: ”Elokuvan voimallisin ilmiö on Vasili Shukshin. Hän ei ole siinä näyttelijä, vaan Ihminen. Äärimmäisen uskottava, ainoa mahdollinen. Siinä venäläinen näyttelijäkoulu on saavuttanut huippunsa, eikä sitä voi verrata mihinkään muuhun.”

Elokuvaohjaajana Shukshin pääsi vauhtiin yhtä nopeasti ja ainutlaatuisesti kuin näyttelijänä. Hänen oman käsikirjoituksensa mukaan ohjaamansa esikoiselokuva *Zivet takoi paren* (Me poikamiehet, 1964) oli kotimaassaan suuri yleisömenestys ja voitti lisäksi Venetsian elokuvajuhlien korkeimman palkinnon, Kultaisen Leijonan. Shukshinin toinen elokuva *Vas syn i brat* (Teidän poikanne ja veljenne, 1966) sai valtionpalkinnon, ja lopullisen silauksen hänen suosiolleen ja maineelleen antoivat *Strannye ljudi* (Outoa väkeä, 1970), *Petshki lavovski* (Uuninpankot, 1972) ja *Punainen heisipuu*. Shukshin kuoli kesken parasta luomiskauttaan syksyllä 1974 kuvattaessa Sergei Bondartshukin Sholohov-elokuvaa *He taistelivat synnyinmaansa puolesta*. Shukshin esitti siinä Andrei Lopahinia, työmiestä ja sotilasta. Sellainen hän oli itsekkin.

Punainen heisipuu on balladi hyvästä ja pahasta, juurettomuudesta ja yksinäisyydestä murrosta elävässä yhteiskunnassa. Sen voi kokea myös runollisena kriittikkinä suunnitelma- ja tehokkuusyhteiskuntaa kohtaan, joka on menettänyt otteensa ruohonjuuritason ongelmista, marginaali- ja poikkeusihmisistä. *Punainen heisipuu* kertoo menneisyyden ja nykyisyyden risteytyvistä vaikutussuhteista inhimillisissä pyrkimyksissä, ympäristön asenteista mieheen, joka yrittää uuden elämän alkua. Kudelma, jonka Vasili Shukshin kolmessa ominaisuudessa – kirjoittajana, ohjaajana ja Jegorin tulkkina – on *Punaisen heisipuun* ympärille näistä aineksista luonut, on harvinaisen monisäikeinen ja sitä mukaa joka hetki vangitseva. Etualalla on arkirealistinen, spontaanilla maanläheisellä huumorilla ja ehdottoman aidontuntuisilla luonnekuvilla tukevoitettu venäläisen kyläelämän kuvaus, mutta tähän Shukshin liittää – kerrontansa tasapainoa mitenkään vaurioittamatta – sekä kiehtovan runollisia elementtejä että vahvasti satiirisia äänenpainoja ihmisten pikkuporvarillisista ennakoasenteista.

Suurenmoisesti tämä monikerroksisuus kiteytyy Shukshinin omassa näyttelijätyössä. Hänen Jegorinsa rakentuu älyllisen oman tilan tiedostamisen, selkeän ironian ja vankilavuosien kasvattaman katkeruuden piirteistä poikkeuksellisen rikasvivahteiseksi ihmiskuvaksi. Lisänä on vielä selvä lyyrinen herkkyys, hyvin maskuliininen ja eleeton, mutta juuri sitä tietä tavattoman koskettava. Sorjavartiset koivut ovat kovan elämäntien kävijälle osoittautuneet luotettavimmiksi rinnakkaiselon kumppaneiksi, ne ovat hänelle suorastaan henkilöitä monessa tilanteessa, myös viimeisessä.

”Haluaisin sanoa jotakin siitä vastuusta, jota ihmisen on tunnettava synnyinmaataan kohtaan. Me, jotka elämme nyt, tulemme olemaan vastuussa kaikesta siitä, mitä maassamme tapahtuu. Sekä hyvästä että pahasta, valheista, häikäilemättömyydestä, yhteiskunnan loisista, silmänpalvelijoista, pelkuruudesta ja petturuudesta – tästä kaikesta meidän on maksettava, ja maksettava koko hinta. *Punainen heisipuu* kertoo myös tästä.”
(Shukshin)